

MAANDELIJKS

Tijdschrift

VAN HET EUROPEES GENOOTSCHAP
VOOR MUNT- EN PENNINGKUNDE

VOL. XXII (januari 1972) N° 1

Tijdschrift : MOORS E.

Bijdrage : Beschermend lid : 300 fr. te storten aan
Lid : 200 fr.
LE MAIRE, P., 53 de Broquevilleaan, Brussel 15 of
op P.C.R. 8460.38 van het genootschap te Brussel of
via de Afdelingen

Nederlandse leden : briefwisseling aan MOORS, E.,
Oude Antwerpsebaan, 161, MECHELEN

Dit blad bevat in bijlage 10 bladzijden publiciteit van leden

* * * * *

* DE BEHEERAADE VAN HET EUROPEES GENOOTSCHAP VOOR *
* MUNT- EN PENNINGKUNDE *biedt aan alle leden en bevriende* *
* *verenigingen zijn beste wensen van geluk en voorspoed voor 1972* *

* * * * *

ASAFWIJING BIJ DE 50 CENTIEMSTUKKEN TYPE MIJNWERKER

Daar waar bij haast alle moderne munten de as van voor- en keerzijde samenvalt, is dit niet het geval bij twee types van onze Belgische munten : de twintig en vijftig centiemstukken, Mijnwerkerskop.

Hier staat de beeldenaar van de voorzijde in mindere of meerdere mate schuin ten opzichte van de beeldenaar van de keerzijde. Neemt

men het uiteinde van de hals van de mijnwerker, dan verschuift die t.o.v. de letters van BELGIË of BELGIQUE. De aandacht werd hierop reeds gevestigd in het BCEN, jg. 1964, p. 63.

Wij beperken ons tot de 50 centiemstukken.

De « Catalogue des Monnaies du Royaume de Belgique », door de Cercle d'Études Numismatiques als bijlage van het tijdschrift « Jeunesses Numismatiques » uitgegeven, vermeldt een aantal varianten, zonder volledig te willen zijn.

Wij onderzochten een duizendtal stukken met volgend resultaat :

Franse legende

1952	3.520.000 stuks	ts B & E *
		bn E
		ts E & L
		bn L
		ts L & G
1953	22.620.000	bn G
		ts B & E
		bn E
		ts E & L
		bn L
		ts L & G **
1955	29.160.000	bn B
		ts B & E
		bn E *
		ts E & L
		bn L *
		ts L & G
		bn G *
		ts G & I *
		bn I
		ts I & Q
1958	9.750.000	ts E & L
		bn L
		ts L & G
		bn G
		ts G & I *
		bn I
1959	17.350.000	ts L & G
		bn G *
		ts G & I
		bn I
1962	6.160.000	bn L
		ts L & G

		— bn G
		— ts G & I *
1964	5.860.000	— bn L
		— ts L & G
		— bn G
		— ts G & I *
		— bn I
		— ts I & Q
		— bn Q **
1965	10.320.000	— bn L
		— ts L & G
		— bn G
		— ts G & I *
		— bn I
		— ts I & Q
		J. N. vermeldt een medailleslag
1966	11.040.000	— ts E & L
		— bn L
		— ts L & G
		— bn G
		— ts G & I
		— bn I
1967	7.200.000	— bn L
		— ts L & G
		— bn G
		— ts G & I
		— bn I
1968	2.000.000	— bn G
		— ts G & I
1969	10.000.000	— bn L
		— ts L & G
		— bn G
		— ts G & I
1970	16.000.000	— bn G

Vlaamse legende

1952	5.830.000	— ts B & E
		— bn E *
		— ts E & L
1953	22.930.000	— ts B & E
		— bn E *
		— ts E & L
		— bn L **

1954	15.730.000	— ts B & E *			— ts L & G
		— bn E *			— bn G
		— ts E & L		1969	10.000.000
		— bn L			— ts E & L
1956	5.640.000	— bn E			— bn L
		— ts E & L			— ts L & G
		— bn L		1970	12.000.000
		— ts L & G			— ts E & L
1957	13.800.000	— ts B & E			— bn L
		— bn E			— ts L & G
		— ts E & L *			
		— bn L			
		— ts L & G *			
	Verscheidene exemplaren dragen min of meer duidelijke sporen van een kartelrand.				
1958	19.480.000	— bn E			
		— ts E & L			
		— bn L			
		— ts L & G *			
		— bn G			
1962	4.150.000	— ts E & L *			
		— bn L			
		— ts L & G *			
1963	1.110.000	— ts E & L			
		— bn L			
		— ts L & G *			
1964	10.340.000	— ts E & L *			
		— bn L			
		— ts L & G *			
		— bn G **			
1965	9.590.000	— bn E			
		— ts E & L			
		— bn L			
		— ts L & G			
		— bn G			
1966	6.930.000	— ts E & L			
		— bn L			
		— ts L & G			
		— bn G			
1967	6.970.000	— ts E & L			
		— bn L			
		— ts L & G			
1968	2.000.000	— bn L			

Voor de periode 1952-1970 komen we aan 114 varianten. Verder onderzoek zou waarschijnlijk nog een gering aantal afwijkingen opleveren.

De verhouding Franse - Vlaamse varianten bedraagt 61-53. Gezien de lengte van respectievelijk Belgique en België is het normaal dat er iets meer franstalige varianten voorkomen.

Strikt genomen is het mogelijk de varianten, vooral bij de vlaamstalige stukken, verder in te delen, volgens de plaats van de as tussen twee letters: vb. onmiddellijk achter B, tussen B en E, onmiddellijk voor E, enz. daar de verschuiving met fracties van millimeters plaatsvindt. We deden het niet daar zo het hek bepaald van de dam is.

Bij de franstalige stukken treft men maximaal tien posities aan (1955); bij de vlaamstalige vijf (1957, 1958, 1965).

Vertrekkend van het midden van Belg-ië of Belg-ique, gebeurt de verschuiving meestal naar links. Op dertien jaar komt bij de franstalige halve franken de positie boven G elf maal voor; boven L tienmaal; E is beperkt tot drie; B wordt slechts éénmaal bereikt. Bij de vijftien vlaamstalige jaren komt L twaalf keer voor; E valt terug op zeven; B wordt niet bereikt. De verschuiving naar rechts is heel wat minder aanzienlijk. De franstalige I wordt zesmaal bereikt, Q één keer; de vlaamstalige G komt tot vijf.

Het aantal verschillende posities tenslotte is niet steeds evenredig tot het aantal geslagen stukken. Ter illustratie: bij de 3,5 milj. stuks van 1952 Fr. komen vijf en misschien wel zes posities voor, terwijl er slechts vijf posities zijn bij de 22,5 milj. stuks van 1953 Fr. Of bij de nauwelijks 1 milj. exemplaren van 1963 Vl. zijn er twee posities, wat twee minder is dan bij de haast 23 milj. stukken van 1953 Vl.

A. DESPRETZ

ts = tussen.

bn = boven.

* = vermelding in catalogo CEN — bij opstelling artikel slechts tot p. 144, nr. 686 « 50 ct 1965 lég. fr. » verschenen.

** = vermeld in catalogo CEN; niet door ons teruggevonden.

E = eerste E van BELGIË-BELGIQUE.

Italië = niet vermeld in catalogo CEN, noch door ons aangetroffen, maar vermoedelijk bestaand.

GOUDGEWICHTEN DER ASHANTI'S EN BAULEN

Verslagen over de afrikaanse beschaving en kunst
uit Ghana en Ivoorkust

De drang van de mensheid naar goud was een belangrijke drijfveer in de ontwikkelingsgeschiedenis van de aarde. Sedert onheuglijke tijden stelden avonturiers en kooplui zich aan grote gevaren en vermoeienissen bloot, wanneer beloningen in de vorm van het gele metaal tot de mogelijkheden behoorde.

De stormachtige verovering van Midden-Amerika en van het noordelijk deel van Zuid-Amerika is enkel te wijten aan de ontdekkingsdrang naar het « Eldorado », het zogenaamde goudland.

Lang vóór de ontdekking van Amerika, ja reeds in voorhistorische tijden, werd het geheimzinnige Afrika als goudland beschouwd. Ook het goud van de Egyptenaren was meestal afkomstig ver uit het Zuiden van het Continent, en de Feniciërs ruilden aan de kusten van Mauretanië het zeldzame metaal onder elkaar om. De grote woestijngebieden van het Noorden, de buitengewoon verre afstanden, het gevaarlijke tropenklimaat en de voor het verkeer moeilijk toegankelijke oerwoudgebieden aan de kusten, hadden echter voor gevolg dat de handel met Afrika geen groot belang kreeg. Veel vroeger dan de Spanjaarden de Atlantische oceaan overstaken, en hun goudlanden ontdekten, waren de Portugezen reeds langs de afrikaanse kusten doorgestoten en hadden op verscheidene punten vaste handelsplaatsen opgericht. Hoewel de hoeveelheid van het afrikaanse goud helemaal niet zo groot was als in Mexico en Peru bvb., toch ontstond er een niet te onderschatten verlangen naar handel. Want het goud was niet het enige wat de Portugezen lokte. Ivoor en afrikaanse slaven waren eveneens welkom. Delen van de kust van Opper-Guinea werden genoemd naar slaven, goud en ivoor: Slavenkust, Goudkust, Ivoorkust.

Later werden ook de daarachter gelegen gebieden zo genaamd.

De Europeanen drongen niet zozeer in het binnenland, maar beperkten zich tot de handel aan hun kusten.

Lange tijd bleven de Portugezen, gesteund door pauselijke privileges, bezitters van het handelsmonopolie met Afrika. Pas tegen het einde van de 16^e eeuw begonnen Nederlanders en Engelsen in hun gebied door te dringen. In de 17^e eeuw poogden andere staten voet aan wal te krijgen op de kusten van Guinea, onder hen het keurvorstendom Brandenburg als enige duitse staat. Hier werd in 1682 een fort « Gross Friedrichsburg » opgericht.

In die tijd kwam de kennis op van de Guinea en van de Guinea-dukaat. De Guinea werd sedert 1663 de belangrijkste goudmunt van Engeland en bleef het 150 jaar lang, tot hij bij de aanvang

Lees verder blz. 11

DUITS PORSELEINEN

NOODGELD

1919 — 1923

AANMAAKGETALLEN DER MUNTEN

Na de eerste wereldoorlog 1914-1918, ontbrak het in Duitsland aan metaal om munten aan te maken. Op het einde van 1918 en de daarop volgende jaren, waarin dit land een inflatie kende op grote schaal, zien wij naast papier, allerlei stoffen opduiken om als geld in de omloop te worden gebracht. U zal zeker bekend zijn met het vele kleurrijke geld der steden, een variatie op onze toenmalige « kasbons », maar ook hout, glas, synthetische kool, linnen, jute, fluweel, karton, boven- en onderleder worden gebruikt, naast ijzer, zink, aluminium en andere grondstoffen.

Vooraf in het zuidelijke deel van Duitsland en in de omgeving van de porceleinfabriek van Meissen, worden ook porceleinen munten in omloop gebracht, die bestaan uit: Wit porcelein die « Biskuitporzellan » wordt genoemd, daarnaast ook bruin porcelein, die wij onder de naam van « Böttgersteinzeug » kennen, maar ook pijp-aarde wordt gebruikt, die zowel in zijn natuurlijke kleur wit wordt gebruikt, maar ook door toevoeging van een kleur, rood, zwart of groen kan zijn. Als materie komt ook het « blauw-grijs » voor van de bekende Rijnlandse pottenfabrikatie en met toevoeging van kleurstof, komt men daar ook tot variatie.

Het grootste gedeelte van deze munten zijn dan ook door de werkhuizen van Meissen vervaardigd en enkelen, een klein gedeelte, is door andere fabrieken aangemaakt, zodat wij dus meest met eerstgenoemde zullen te maken krijgen. Het zijn dan ook de « Staatlichen Porzellan Manufactur zu Meissen » die ook proeven hebben aangemaakt om aan hun opdrachtgevers voor te leggen. Proeven of « Gipsformen » zoals die worden genoemd, werden aangemaakt vóór dat tot een definitieve aanmaak uit staalstempel wordt overgegaan. Wij kunnen aannemen dat van deze « gipsformen of proeven », die zowel in « wit biskuitporzellan als in Böttgersteinzeug » zijn vervaardigd, hoogstens 60 stuks zijn vervaardigd, maar de ondervinding van jaren lange opzoekingen hebben ons geleerd dat er meestal met 10 à 15 stuks werd gestopt, gelet op de broze materie, namelijk gips, waaruit de matrijs was vervaardigd, zodat werkelijk kan worden aangenomen dat deze « proeven » als zeldzaam kunnen beschouwd worden.

In volgorde van het werk van de Heer Ad. Van Roosbroeck « Die Münzen aus der Staatlichen Porzellan-Manufactur zu Meissen und aus andere Deutschen Keramischen Fabriken », zal ik de oplage getallen beschrijven, met uitzondering van de « proeven of gipsvormen » waarvan hoger reeds is melding gemaakt, voor steden of gemeenten waar géén getal is vermeld, kon ik dit tot op heden niet achterhalen, de nummers in haakjes ( ) aangehaald, zijn de nummers naar de Van Roosbroeck catalogus.

Ter verduidelijking van de niet verzamelaar-specialist van porcelenen munten, moet ik nog aanstippen dat zowel bij de witte Biskuit als bij de bruine «Böttgersteinzeug» variatie bestaat volgens het aanbrengen van goudversiering, die dan « Reichgold » wordt genoemd, zodat men naast de gewone uitgifte, ook stukken krijgt, waarvan de versiering kan bestaan uit het aanbrengen van een gouden rand, maar ook met nog andere variaties, soms is ook rood, groen, bruin en zwart gebruikt om tot verscheidenheid te komen.

Stadt Altenburg :

50 Pfg — bruin en bruin-reichgold — (1a 1b) — 3.600 stuks,
1 Mk — bruin en bruin-reichgold — (2a 2b) — 3.400 stuks,
2 Mk — bruin en bruin-reichgold — (3a 3b) — 3.400 stuks,
3 Mk — bruin en bruin-reichgold — wit en wit-reichgold, — (6a-6b-6c A 6d) — 3.000 stuks,
5 Mk — bruin en bruin-reichgold — (7a 7b) — 3.000 stuks.

Amberg :

25 Pfg — bruin — (9 10) — 205.000 stuks,

Boldixum :

50 Pfg — Bruin — (13) — 40.000 stuks,
1 Mk — bruin — (17) — 47.000 stuks,
Deutsches Reich — enkel proeven,

Dresden (Friedrich Wolff — Privaat uitgifte) :

20 Pfg — bruin — (37b) — 12.500 stuks,
2 Mk — bruin — (38) — 3.100 stuks,

Eisenach :

1 Mk — bruin — (40) — 154.000 stuks,
Eisleben : enkel proeven,

Erfurt — B. Reemtsma Söhne — Privaat uitgifte :

50 Pf — Bruin en bruin-reichgold — (45a, 45b, 45c) — 1.200 stuks,
1 Mk — bruin en bruin-reichgold — (47a, 47b, 47c) — 3.200 stuks,
2 Mk — bruin en bruin-reichgold — (49a, 49b, 49c) — 900 stuks.

Freiberg in Sachsen :

25 Pfg — bruin — (51, 52) — 27.000 stuks,
50 Pfg — bruin — (54, 55) — 38.000 stuks,

1 Mk — bruin — 57, 58 — (35.000) — stuks,
Fürst in Bayren — alleen proeven.

Gollnow :

50 Pfg — bruin — (61) — 14.000 stuks,
1 Mk — bruin — (63) — 25.000 stuks,

Gotha (Quäker Dank) :

50 Pfg — bruin — (65, 66) — 673.000 stuks,

Gross-Wartenberg :

50 Pfg — bruin — (71) — 68.500 stuks,

Grünberg in Schlesien :

50 Pfg — bruin — (73) — 55.000 stuks,
1 Mk — bruin — (75) — 57.000 stuks,
75 Pfg — wit — (77) — 54.000 stuks,
1 Mk — wit — (79) — 54.000 stuks,

Guatemala enkel proeven van 2 Pesos.

Hamburg (Hochbahn) :

40 Pfg — bruin — (84) — 43.500 stuks,

Hannover — Henry Seligmann — Privaat uitgifte :

25 Pfg — bruin en wit — (86a, 86b) — 10.000 stuks,
50 Pfg — bruin en wit — (87a, 87b) — 12.000 stuks,

Kitzingen :

50 Pfg — bruin — (90) — 15.000 stuks,
75 Pfg — bruin — (91) — 15.000 stuks,
1 Mk — bruin — (93) — 24.000 stuks,
3 Mk — bruin — (95) — 10.000 stuks,

Köln am Rhein — Franz Stollenwerk — Privaat uitgave :

10 Mk — bruin, bruin-reichgold, wit, wit-reichgold — (97a, 97b, 97c, 97d, 97e, 97f) — 6.100 stuks,

Lengefeld im Erzg. — Wittig und Schwabe — Privaat uitgave :

50 Pfg — bruin — (98) — 8.900 stuks,
1 Mk — (bruin — (99) — 7.800 stuks,
2 Mk — bruin — (101) — 6.400 stuks,
3 Mk — bruin, bruin-reichgold — (102a, 102b, 102c) — 4.760 stuks,

Lippstadt (Kreis) :

50 Pfg — bruin — (104) — 19.100 stuks,

Luckau (Kreis) :

50 Pfg — bruin, wit — (107a, 107b) — 11.000 stuks,
75 Pfg — bruin, wit — (109a, 109b) — 10.000 stuks,

Meissen (1920-Stadtgeld) enkel proeven ;
 Meissen (1921 — Strassenbahn) :
 30 Pfg — bruin, wit — (114a, 114b) — 113.600 stuks,
 50 Pfg — bruin, wit — (116a, 116b) — 104.000 stuks,

Meissen (Stadtgeld 1921) :
 1 Mk — bruin, bruin-reichgold, wit, wit-reichgold — (118a, 118b,
 118c, 118d) — 10.000 stuks,
 2 Mk — bruin, bruin-reichgold, wit, wit-reichgold — (121a, 121b,
 121c, 121d) — 10.000 stuks,
 3 Mk — bruin, bruin-reichgold, wit, wit-reichgold — (123a, 123b,
 123c, 123d) — 10.000 stuks,

Meissen (Arbeitslosen und Unterstützungsgeld — 1921) :
 5 Mk — bruin, bruin-reichgold, wit, wit-reichgold — (126a, 126b,
 126c, 127d) — 6.050 stuks,
 10 Mk — bruin, bruin-reichgold, wit, wit-reichgold — (130a, 130b,
 130c, 130d) — 8.950 stuks,
 20 Mk — bruin, bruin-reichgold, wit, wit-reichgold — (133a, 133b,
 133c, 133d) — 8.750 stuks,

Merseburg (Kreis) bevat ook de steden : Lauchstedt — Lüt-
 zen en Merseburg ; alleen proeven zijn aangemaakt ;
 Münsterberg im Schl. :

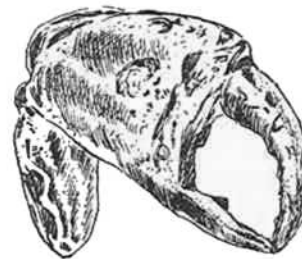
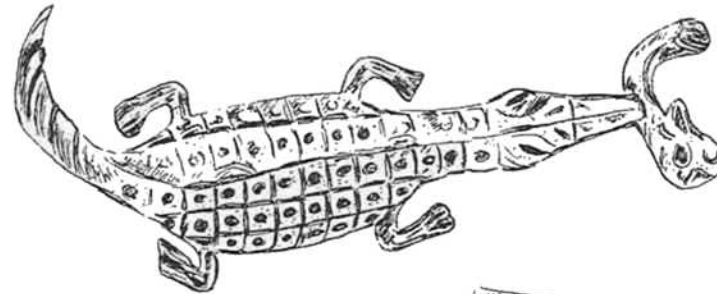
10 Pf — bruin — (144, 145) — 32.400 stuks,
 20 Pf — bruin — (146) — 40.700 stuks,
 25 Pfg — bruin — (147) — 49.500 stuks,
 50 Pfg — bruin — (148) — 42.400 stuks,
 1 Mk — bruin, bruin-reichgold — (150a, 150b, 150c) — 6.000 stuks,
 2 Mk — bruin, bruin-reichgold — (152a, 152b, 152c) — 5.500 stuks,
 5 Mk — bruin, bruin-reichgold — (154a, 154b, 154c) — 5.100 stuks,
 10 Mk — bruin, bruin-reichgold — (156a, 156b, 156c) — 5.400 stuks,

Prenzlau :
 1/2 Mk — bruin — (158) — 61.000 stuks,

Quedlinburg :
 10 Mk — bruin, bruin-reichgold, wit, wit-reichgold, wit met rood-
 versiering — (159a, 159b, 159c, 159d, 159e, 159f, 159g) —
 18.050 stuks,

Sachsen — 1920 :
 5 Mk — bruin-reichgold — (165) — 4.000 stuks,
 10 Mk — bruin, bruin-reichgold — (166a, 166b) — 3.900 stuks,
 20 Mk — bruin-reichgold — (167) — 5.000 stuks,
 Freistaat Sachsen 1920 : enkel proeven zijn aangemaakt ge-
 worden ;

Sachsen 1920 :
 20 Pfg — bruin — (175) — 4.200 stuks,
 50 Pfg — bruin — (177) — 4.200 stuks,

WV
'71

van de 19^e eeuw door de souverain vervangen werd. Eerst en vooral werd hij uitsluitend uit goud geslagen, die door de afrikaanse bevolking van de kust van Guinea aangeboden werd. In het begin duiden deze Guineas de herkomst van het goud nog aan door de afbeelding van een kleine olifant onder het beeld van de koning.

De guineadukaten werden door de andere staten, die met Guinea handel dreven, uitgegeven. De eersten sloegen de D Danemark 1657,

Brandenburg in de tijd van 1683-1696. Zij tonen op de voorzijde allemaal de borstbeelden van de heersers, op de keerzijde een driemaster onder volle zeilen.

Het goud werd door de Europeanen tegen europese produkten verhandeld. Men trachtte weliswaar de vindplaatsen van goud te ontdekken, maar de Afrikanen hielden deze geheim.

Belangrijke handelspartners van de Europeanen waren de in dit gebied wonende Akanvolkeren, de Aschantis en de Baulen.

De Ashanti's waren een machtig volk, dat vóór ongeveer 500 jaar vanuit het Noorden in deze streek doorgestoten was. De Baulen behoorden oorspronkelijk tot hen, scheurden zich pas later af. Heden leven de Ashanti's in het gebied van de staat Ghana, de Baulen in Ivoorkust. De Ashanti's schatten het goud dat zij door mijnbouw en wassen van het goud wonnen, ook zelf.

Wat ze niet verkochten, verwerkten ze voornamelijk tot versierselen, dikwijls in de vorm van kleine draagbare gouden beelden. Reizigers uit de 18^e en 19^e eeuw spreken van prachtige goudversieringen van de koningen en opperhoofden der Ashanti's. Belangrijker voor hen was echter het goud als exportartikel. Edele metalen werden volgens gewicht verhandeld. Dit zet het gebruik der weging en het voorhandenzijn van een gewichtssysteem voorop. Reeds rond 1600 zouden, naar men zegt, de bewoners van Goudkust eigen bronzen en koperen gewichten en weegschalen gebruikt hebben. De Europeanen sloegen toen echter meer acht op de waardeverhouding der gewichten tot de europese gewichtssystemen dan op hun vorm. Pas in de 19^e eeuw ging men acht slaan op hun merkwaardige vormgeving en de veelvoud van hun vormen. Men weet in geen geval sedert wanneer de gewichten der Akanvolkeren op de ons bekende manier gebruikt werden.

De gewichten bestaan uit een goudlegering die in het algemeen overeenkomt met het bij ons gebruikelijke geelkoper (75 per cent koper, 25 per cent zink). Ze werden gefabriceerd in een gietprocédé, de « Verloren vorm ».

Eerst wordt uit was een model gemaakt. Dit wordt met een toonmassa omhuld. Na het drogen wordt de was eruit weggesmolten, zodat een holle vorm tot stand komt die met de gietmassa opgevuld wordt. Bij gekompliceerde en sterk gelede modellen vereist de fabricatie een zeer zorgvuldige en gepaste werktechniek.

Desondanks zijn de gewichten meer dan louter gebruiksvoorwerpen. Men kan ze als een der belangrijkste en rijkste takken van de afrikaanse kunst beschouwen.

De afrikaanse kunstenaars die ze maakten hadden niet enkel een buitengewoon betrouwbare waarnemingsgave en merkwaardig artistiek uitdrukkingsvermogen, maar ze verstonden ook de kunst, met de allereenvoudigste technische hulpmiddelen deze kleine kunstwerken te maken.

De gewichten kan men naar vorm en wezen in 4 groepen onderverdelen:

De eerste omvat figuurlijke gewichten in de vorm van menselijke en dierlijke wezens, zowel afzonderlijk als met verscheidenen.

De tweede groep bestaat uit levenloze dingen, zoals wapens, gereedschap, planten, vruchten en versieringsstukken.

De derde groep is wel de omvangrijkste en is samengesteld uit abstracte, meestal geometrisch gevormde gewichten, met talrijke versierselen. Deze groep stemt het best overeen met onze voorstellingen van gewichten.

Een vierde groep bestaat uit natuurlijke voorwerpen, die men als gietkern gebruikt heeft in plaats van als wasmodel. Dit zijn bvb. vruchten, kevers en slakkenhuisjes, krabben en kreeftscharen.

Bij de veelvoud aan vormen in alle 4 der groepen valt op te merken, dat hun vormgeving niet in verhouding staat tot het gewicht dat ze voorstellen. Een gewicht van ongeveer 50 gr kan even goed door een vis, een panter, een kreeftschaar, een mannetje of door de meest verscheiden abstracte gewichtsvormen weergegeven worden. De Akanvolkeren hebben hun gewichtssysteem opgebouwd zoals vele andere klassieke gewichtssystemen, doordat ze als basis hiervoor een gezamenlijk standaardgewicht kozen. Dit waren de allemaal even-grote mooie rode paternostererwt. Hieruit werd de serie van gewichten opgebouwd.

De Ashanti's hadden ongeveer 60 betekenissen voor deze gewichtsschakeringen. Een zonderlinge instelling bij de Ashanti's was dat de opperhoofden en koningen zwaardere gewichten hadden. Bij de aflevering en het nawegen van goud als belasting en cijns, had de koning aldus een bijzondere winst, die men als een soort belasting beschouwen kan.

Schuldeisers konden onder bepaalde omstandigheden elkaar bij de voor de wegingen verantwoordelijke hofbeambten deze meestal 1/7 zwaardere gewichten tegen tarief uitlenen.

Heden is het buitengewoon moeilijk, een verzameling ashantige gewichten naar hun oorspronkelijke gewichtsraming te rangschikken, daar dit in het grote geografische gebied veranderen moest en ook vaak licht veranderde. De voorwerpen zijn bijna nooit afkomstig uit dezelfde tijd en dezelfde streek.

Het spreekt vanzelf dat gewichten, die met een gewichtswaarde moeten overeenkomen, niet zo nauwkeurig overeenkomen, als de europese gewichten van onze tijd. Nochtans legde men de nadruk op grote eenheid en ijkte men zelfs met kleine loodklompjes, die men — wanneer het verlangde gewicht niet bereikt werd — eraan vasthechtte. Was het gewicht te zwaar, dan kon men gemakkelijk een vooruitspringende hoek of een ander detail afknijpen met een tang en het gewicht zo juist zetten.

Het gewichtssysteem en het gebruik van de gewichten werd rond 1900 door de Britse koloniale regering verboden.

De weging door de Akanvolkeren verricht was een eenvoudige balkenweding zonder tong, eveneens uit geelkoper, in gevonden (?) blikken busjes of gegoten doosjes uit hetzelfde metaal bewaarde men de kostbare grondstof, die niet enkel als betaalmiddel gebruikt werd, maar eveneens diende als grondstof voor eveneens aantrekkelijke versieringswerken.

Hierbij valt nog aan te stippen dat er ook verscheidene soorten van gouden schopjes en gouden lepeltjes bestonden, evenals op dezelfde manier gefabriceerde wassen dozen.

In de kunstwereld van de Akanvolkeren vormen de goudgewichten een wezenlijk deel. De Baulen zijn een kunstzinnig zeer actief volk en hebben, buiten hun metaalgieters, ook nog belangrijke houtsnijders. Bij de Ashanti's daarentegen zijn de beeldende kunsten naast de grondgewichten slechts karig vertegenwoordigd.

Het is des te meer verwonderlijk wat de kunstenaars gemaakt hebben. De gieters van de gewichten hadden meestal het beroep van smid, en genoten een zeer hoog aanzien in de maatschappij. Maar de wassen modellen voor de gewichten moeten deels ook door andere personen gemaakt worden. Het is zeer moeilijk om te onderscheiden welke werken door Ashanti's of Baulen-kunstenaars gefabriceerd zijn. Het is gemakkelijker om verschillen in kwaliteit bij de verscheidene gewichtsoorten te bemerken, zowel in technisch als in artistiek opzicht.

Toen goud nog muntstandaard en geld was op Goudkust, had iedereen, die ermee omging, zijn stel goudgewichten.

Als het later buiten gebruik kwam, werd echter het gieten, vooral van de figuurlijke gewichten, nog verdergezet. Want dit Afrikaanse volk hield van zijn beeldhouwwerkjes. Ze konden in hun ogen louter kunstwerken zijn of zelfs voorwerpen betreffende de erediens of van mytische betekenis. Ze beelden vaak spreekwoorden en gezegden uit. Men beleefde vreugde aan het bekijken ervan, en afrikaanse sprookjesvertellers illustreerden samen met hen hun verhalen.

Ook de geometrische gewichten hebben vaak een bevallige esthetische vormgeving. Vooral de wazig-tedere versierselen zijn merkwaardig; zij zijn door middel van gerolde of gevlochten zeer fijne wasdraden in het model gemaakt. Voor ons is het aanschouwen van een verzameling van Ashanti's gewichten een blik in een lieftallige exotische toverwereld. Zuivere vormgevingkracht, gedragen door een vaak humoristische levenshouding, hebben zij geschapen. Het grote voordeel van deze « kleine » kunst is, dat men een grote verzameling van verscheidene honderden sculpturen op een kleine ruimte tezamen plaatsen kan.

Mechelen

WYCKAERT, Valère

Uit *Das Fenster in der Halle der Kreissparkasse Köln*, August 1967.
Goldgewichte der Ashanti und Baule.

NUMISMATIC NEWS FROM HUNGARY

By DR. MIHÁLY KUPA, Budapest

All the announcements below mentioned appear in the N° 38 of *Magyar Közlöny*, the official Gazette of the Hungarian People's Republic, dated at 25th May 1971.

1. According to announcement N° 36/1971, dated 20th May 1971, the Hungarian National Bank at 1st June 1971 pure nickel 10 Forint coin put into circulation.

Obverse : in a frame of so-called wolf's teeth is the text 10 FORINT, below this is the State Arms of the Hungarian People's Republic and the date of year devided on both sides.

Reverse : in a frame as the observe is visible the legend MAGYAR NÉPKÖZTÁRSASÁG within this the liberation monument of Budapest and below the BP / Budapest / mintmark.

The coin is minted from pure nickel with diameter of 28 mm, thickness of 1,9 mm and weights 8,83 grams. The edge is consisted from stylized leaf motives.

The banknote of 10 Forint — with different dates — remains further in circulation.

2. According to announcement N° 37/1971, dated 20th May 1971, the Hungarian National Bank at 2nd August 1971 a new pure nickel 5 Forint coin will put into circulation.

Obverse : in a round frame visible the State Arms of the Hungarian People's Republic on both sides this are stylized bound wreath of wheat, below BP mintmark and the denomination of 5 FORINT.

Reverse : in a frame as the obverse is the legend MAGYAR NÉPKÖZTÁRSASÁG within this the portrait of Lajos Kossuth to right with his name KOSSUTH.

The coin is minted from pure nickel with diameter of 24,3 mm and weights 5,73 grams. The edge is milled, 96 millings.

The previous 5 Forint coin minted from alpaca, German silver, will withdrawn from circulation at 30th June 1972. After this date — still a year long — exchangeable in the Hungarian National Bank only.

3. According to announcement the Hungarian National Bank 50 FILLÉR coins minted from worker with hammer in hand seating on a blacksmith anvil, at 30th June 1972. After this date — still a year long — exchangeable in the Hungarian National Bank only.

The last minted aluminium 50 FILLÉR coin with the Elizabeth bridge of ns also

4. Account 971, the Hungarian bank with the 2 Forint coin from c

German silver, at 30th June 1971. After this date, still a year long-exchangeable in the Hungarian National Bank only.

The last minted brass 2 Forint coin remains in circulation only.

Après l'introduction de la nouvelle monnaie canadienne exprimée en Cents les bank tokens furent encore reçus à raison de 60 pennies pour 1 dollar. En 1870 cette parité tomba à 50 pennies par dollar et ce jusqu'en 1890, date de leur mise hors circulation.

HOEKJE VAN DE VERZAMELAAR

Paul VAN STEIRTEGHEM, Kerkstraat 61, 2780 St. Gillis-Waas.

Ik zoek te kopen: 1/2 gulden Willem I Holland, eender welk jaar — moet niet noodzakelijk schoon of prachtig zijn — wil hem ook ruilen voor 1 florijn 1790 (zeldzaamste uitgave 15.235 ex.) « Et. ipse Dom. ».

Wie interesse heeft geve een datum op van samenkomst op de vergadering te Antwerpen in Billard Palace!

RUILBEURS

Nivelles. — zondag 19 maart 1972, van 9.30 uur tot 17.30 uur
1e verdieping Café de l'Union, Grand' Place 27, Nivelles.